

کتابخانه های دانشگاهی و هوش مصنوعی

هوش مصنوعی (AI) در کتابخانه های دانشگاهی به طور چشمگیری می تواند در تغییر نحوه فعالیت این مؤسسات و بهبود خدمات ارائه شده به کاربران اثرگذار باشد. این تأثیرات شامل افزایش کارایی، بهبود تجربه کاربری، تسهیل دسترسی به منابع اطلاعاتی و ساده سازی فرآیندهای مختلف باشد.

فناوری های هوش مصنوعی، به ویژه چت بات ها، به طور فزاینده ای در کتابخانه های دانشگاهی رایج شده اند. یک مطالعه نشان می دهد که در حالی که چت بات ها به طور گسترده ای در بخش هایی مانند تجارت الکترونیک و بانکداری پذیرفته شده اند، پیاده سازی آن ها در کتابخانه ها به دلیل خطرات ادراک شده و نگرانی های مربوط به حریم خصوصی کندتر بوده است. با این حال، ذینفعان عموماً از پذیرش آن ها حمایت می کنند و بر این باورند که چت بات ها می توانند تعاملات کاربران را به طور قابل توجهی بهبود بخشند؛ زیرا پاسخ های فوری به سوالات ارائه می دهند و دسترسی به منابع کتابخانه را تسهیل می کنند. این ابزارهای مبتنی بر هوش مصنوعی می توانند تجربه کلی کتابخانه را با ارائه کمک های شخصی سازی شده و ساده سازی فرآیندهای باز یابی اطلاعات ارتقا دهند. استفاده از هوش مصنوعی در مدیریت منابع کتابخانه ای نیز می تواند به بهینه سازی فرآیندها کمک کند. به عنوان مثال، سیستم های هوشمند می توانند در شناسایی و دسته بندی منابع جدید، تحلیل داده ها و پیش بینی نیازهای آینده کتابخانه ها مؤثر باشند. این امر می تواند منجر به صرفه جویی در زمان و هزینه ها شود.

با وجود مزایای فراوان، چالش هایی نیز وجود دارد که باید مورد توجه قرار گیرد. نگرانی های مربوط به حریم خصوصی، نیاز به آموزش کارکنان برای استفاده از فناوری های جدید و هزینه های پیاده سازی از جمله موانع اصلی هستند. همچنین، شکاف دیجیتالی ممکن است مانع از دسترسی برابر به خدمات هوش مصنوعی شود.

در ادامه، برخی از کاربردهای هوش مصنوعی در کتابخانه ها و تأثیرات آن ها بررسی می شود.

• جستجوی هوشمند

فناوری های هوش مصنوعی می توانند به ایجاد سیستم های جستجوی هوشمند کمک کنند که قادر به پردازش زبان طبیعی هستند. این سیستم ها می توانند نتایج جستجو را بر اساس نیازهای خاص کاربران شخصی سازی کرده و اطلاعات مرتبط تری ارائه دهند.

• چت بات ها و خدمات مشاوره ای

چت بات ها می توانند به عنوان ابزارهای خدمات مشتری در کتابخانه ها عمل کنند. این فناوری ها قادرند به سوالات کاربران پاسخ دهند، راهنمایی های لازم را ارائه کنند و اطلاعات مربوط به منابع و خدمات کتابخانه را در اختیار آنان قرار دهند.

• تحلیل داده ها و شناسایی الگوها

AI می تواند برای تحلیل داده های مربوط به استفاده از منابع کتابخانه ای و شناسایی الگوهای رفتاری کاربران مورد استفاده قرار گیرد. این تحلیل ها می توانند به کتابخانه ها کمک کنند تا خدمات خود را بر اساس نیازهای واقعی کاربران بهینه سازی کنند.

• پشتیبانی از پژوهش ها

ابزارهای هوش مصنوعی می توانند در مراحل مختلف پژوهش، از جمله جمع آوری داده ها، تجزیه و تحلیل و نگارش مقالات علمی، به محققان کمک کنند. نرم افزارهای تحلیل متن می توانند اطلاعات کلیدی را از متون علمی استخراج کرده و روندهای جدید را شناسایی کنند.

• مدیریت منابع دیجیتال

هوش مصنوعی می تواند در مدیریت منابع دیجیتال کتابخانه ها نقش مهمی ایفا کند. این فناوری قادر است تا منابع دیجیتال را سازمان دهی کرده و دسترسی به آن ها را تسهیل کند، همچنین می تواند به شناسایی منابع جدید و مرتبط کمک کند.

• پیش بینی نیازهای کاربران

با استفاده از الگوریتم های یادگیری ماشین، کتابخانه ها می توانند نیازهای آینده کاربران را پیش بینی کنند و بر اساس آن خدمات و منابع خود را تنظیم نمایند. این امر می تواند منجر به افزایش رضایت کاربران شود.

• آموزش و توانمندسازی کاربران

کتابخانه ها می توانند با استفاده از هوش مصنوعی، دوره های آموزشی برای توانمندسازی کاربران در زمینه استفاده از ابزارها و منابع دیجیتال برگزار کنند. این آموزش ها می تواند شامل نحوه استفاده از فناوری های AI برای پژوهش باشد. در همین راستا مدیریت منابع علمی، کتابخانه مرکزی و اسناد دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در چند دوره متوالی برای اعضای هیئت علمی و دانشجویان کارگاهی با عنوان "کاربرد هوش مصنوعی در حوزه پژوهش" برگزار کرد.

نتیجه گیری

هوش مصنوعی با ارائه راهکارهای نوآورانه برای ارتقاء خدمات کتابخانه ای و افزایش رضایت کاربران، پتانسیل بالایی دارد. با این حال، برای دستیابی به نتایج مطلوب، لازم است که موانع موجود شناسایی و برطرف شوند. همکاری میان متخصصان فناوری اطلاعات، کتابداران و مدیران دانشگاهی می تواند به تسهیل این فرآیند کمک کند.

تهیه کنندگان:

ریحانه غلامی سوق - بهناز جعفری

تیرماه ۱۴۰۴